

LARKIN, BELLESA I VERITAT

Philip Larkin (Coventry, West Midlands 1922 - Hull, Yorkshire 1985) fou un poeta anglès extraordinari. Ser anglès i, a més, poeta ja implica ser algú fora del corrent. Larkin fou, a sobre, un poeta fora del corrent principal de la lírica anglesa moderna. Ho era de manera ben natural, no com una posa: li sortia així. I malgrat que se'l sol considerar com a membre d'un suposat corrent literari conegut per l'ambigu nom de *The Movement*, costa de trobar cap lligam entre Larkin i la resta de poetes que s'hi inclouen –tots, això sí, un pèl sarcàstics i paradoxalment més aviat estàtics–, el més conegut dels quals, Ted Hughes –un altre gegant de les lletres– no sembla que tingui cap punt de coincidència amb ell llevat que venien de la mateixa tradició i de la gran qualitat de l'obra respectiva. Fins i tot l'un, Hughes, va ser Poet Laureate pel refús de l'altre.

Larkin va publicar poc –tot i que després s'ha vist que havia escrit força més–, amb prou feines cinc reculls de poesia. També dues novel·les, gènere que tot i ser la seva primera vocació va deixar córrer perquè, com ell mateix deia, la ficció consistia a parlar dels altres, i ell només sabia parlar de Philip Larkin. També edità una famosa antologia el 1973, *The Oxford Book of Twentieth-Century English Verse* (que ja ha tingut vint reimpressions) en la qual, no gens casualment, va incloure vint-i-set poemes de Hardy. Abans, l'any 1970, havia publicat *All What Jazz*, que reeditat el 1985 comprèn les cent vint-i-set crítiques de jazz que va publicar al *Daily Telegraph* de 1961 a 1971. I l'any 1983 publicà en un volum *Required Writing. Miscellaneous Pieces 1955-1982*, la seva obra crítica.

Però, amb aquest gust extremat dels anglosaxons per exhumar els papers no cremats que un escriptor deixa inèdits en morir –o tan sols oblidats en una carpeta–, l'any 1992 apareixen les *Selected Letters of Philip Larkin (1940-1985)*, gairebé vuit-centes pàgines d'un interès restringit als especialistes. I l'any 2001 es publica *Further Requirements*, aquest sí que un molt sucós recull d'articles, entrevistes, programes de ràdio i ressenyes que posen encara més al descobert l'enorme bagatge del poeta, quatre-centes pàgines que regalimen literatura. Més paper/s: el 2002 un maníac edita *Trouble at Willow Gables and Other Fictions*, que conté dues novel·les inacabades escrites

amb pseudònim i l'esquema d'una tercera, juntament amb una mena de falsa autobiografia, un assaig i alguns poemes dels anys quaranta que aporten molt poc a la reputació de Larkin però que ens diuen molt sobre la seva frustrada i entossudida vocació primerenca de novel·lista. Finalment –fins ara–, el 2005 apareixen també a *Faber & Faber* –com tots els llibres anteriors– els *Early Poems and Juvenilia* que inclouen fins i tot un drama en vers.

Aquests quatre volums sumen unes dues mil pàgines, cosa que fa reconsiderar la breu, intensa, punxeguda obra poètica de Larkin com la punta d'un iceberg que en la seva part oculta és d'un glaç més glauc però tan sòlid i voluminós com per sustentar els poemes impol·luts que hi cimegen. Cal afegir encara, perquè es vegi cap a quins corrents orientava la seva còrpora, que, a punt de morir, Larkin demanà explícitament que els seus diaris fossin destruïts, cosa que es va fer a la mateixa biblioteca de la Universitat de Hull on va treballar tants anys, tot esmicolant-ne els fulls amb una maquineta i després incinerant els paperets: només en van quedar les cobertes, massa dures. Així ens hem estalviat o ens hem perdut un munt de quaderns –ell mateix ja n'havia destruït uns quants i encara n'havia quedat una trentena– “plens d'infelicitat i desesperació” segons va dir algú que els havia fullejat.

De la seva poesia –que és finalment el que aquí ens importa– podem dir d'entrada que no hauria estat tan “larkiana” si no hi planés des d'un principi la influència d'alguns dels grans poetes que el precediren i amb la vida d'algun dels quals la seva s'encavalcà: Auden, Eliot, Yeats i Hardy. Aviat és dit!

Larkin de nen fou tartamut; sempre miop i, de gran, força sord. Excuses perfectes per viure dins de la closca del seu món a la vegada que passava un munt d'hores al dia en la closca de la biblioteca d'una universitat, envoltat de muntanyes de paper com si fos nacre, i en una ciutat, Hull, on fins i tot els pocs anglesos que saben on para generalment no han estat mai. Tot això explica la seva poesia? No: hi ajuda. Perquè, per més que hi rebusquem, en tota poesia sempre hi ha alguna cosa d'inexplicable.

Larkin escriu a poc a poc, a vegades un parell de poemes l'any, ben pastats, mesurats, sovint amb rima i sense pellofa, tot

pinyol. Una barreja inconfusible de llenguatge sofisticat i col·loquial, a vegades fins i tot volgudament ordinari –una mica per *épater*– dins d’una estructura sòlida, gairebé clàssica, on la mort, la decepció, el pessimisme, el fatalisme esdevenen l’eix del discurs. Narra històries sovint en primera persona i amb un to aparentment lleuger, divertit i càustic –com per dissimular– de fets corrents en què tothom s’ha trobat però que a priori no s’identifiquen com a “poètics” i que donen una visió directa i més contemporània del que la poesia solia oferir en aquells moments i encara ara. I sovint amb un final de quimèrica esperança.

Potser per algunes d’aquestes raons i per l’embranzida general que en aquell moment uns pocs coneixedors de la literatura anglesa a casa nostra van donar a les traduccions de poesia des d’aquella llengua, cinc poemes que pertanyien a *The Witsum Weddings* (1964) van ser editats en versió bilingüe a la revista *Quaderns Crema* núm. 6, del març de 1982. Havien estat traduïts per Josep Maria Jaumà, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona –que també ha versionat amb encert i sensibilitat Shakespeare, Frost, Yeats, Hardy i Graves– que aquell mateix any dedicava un article al poeta en el núm. 25 de la revista *Els Marges* –“El llindar gastat i el poeta Philip Larkin”– en què explica planerament, amb rigor i uns quants exemples, l’aportació del poeta a la poesia moderna. Fins aleshores a Catalunya no crec que ningú n’hagués sentit a parlar. L’any 1986, mesos després de la mort de Larkin, les precursors Edicions del Mall editaven una antologia bilingüe del poeta anglès amb el títol *Aquí. Trenta poemes* que incloïa poemes dels reculls *The North Ship* (1945), *The Less Deceived* (1955), *The Witsum Weddings* (1964) i *High Windows* (1974) però no pas aquells cinc ja editats. A més, dels trenta poemes del llibre, dos foren reproduïts posteriorment a l’antologia *Poesia anglesa i nord-americana contemporània*, a cura de Sam Abrams. Tots en versió de Jaumà.

Entremig, Marià Manent, un dels precursors en la divulgació de la moderna poesia anglosaxona amb les *Versions de l’anglès* ja l’any 1938, també incloïa un poema de Larkin, “Cut Grass”, en la segona edició d’aquell llibre que, molt ampliada, va publicar al 1983 amb el nou títol d’*El gran vent i les hores*.

L'any 1988 i a la revista *Reduccions*, Judith Willis i Toni Turull publicaven cinc nous poemes de Larkin pertanyents a *The Less Deceived* (1955), recull del qual Jaumà no havia extret cap poema. Un any després l'editorial Quaderns Crema celebrava el desè aniversari amb l'edició d'un llibre no venal, *Deu anys. Miscel·lània*, en el qual incloïa quatre poemes de Larkin en versió de Jordi Larios que pertanyien als *Uncollected Poems* i que en aquest cas no anaven acompanyats de l'original anglès.

Tot i que és generalment reconegut que les dues obres de ficció publicades per Larkin en vida no es troben a l'alçada de la seva poesia –encara que hi ha qui diu que estan infravalorades–, poc després, els anys 1990 i 1991, l'editorial vigatana Eumo, sorprenentment, editava les novel·les que Larkin havia publicat, tot i que en ordre invers, el 1947 i el 1946: *Una noia a l'hivern*, traduïda pel gran Jordi Arbonès, i *Jill*, per Enric Prat i Ribas.

És a dir que, malgrat ser aquí –i no pas a Anglaterra, al contrari– un poeta de minories –tautologia permanent–, bona part de l'obra de Larkin ja es podia llegir en català fa gairebé vint anys. Si tenim en compte que alguns contemporanis seus (MacNeice, Day-Lewis, Treece, Barker, Betjeman, Fuller, Gunn, Hughes...) no han estat encara editats en català o tan sols i molt escadusserament en alguna antologia, ell en canvi hauria de ser entre nosaltres un poeta ben conegut.

Però no n'és, de conegut. La magnífica antologia *Aquí. Trenta poemes* és introbable i bona part dels qui han sentit a parlar del poeta, del personatge, del mite Larkin, o fins i tot que saben que va ser un escriptor brillant i original en la moderna poesia anglesa, probablement no l'han llegit mai.

Naturalment que la millor manera d'aproximar-se al coneixement d'un escriptor és llegint-lo. Per això aquestes pàgines introductòries són només un succedani benintencionat i prescindible del que ve més endavant: *High windows*, que fou el darrer llibre de Larkin, uns finestrals que permeten albirar aquell *aire blau i fondo, que és fals i no és enlloc, i que és infinit*. Perquè a aquesta mena de conclusió arribava aquell homenot emprenyador per la seva agressivitat envers un munt d'aspectes de la vida contemporània i la gent en general, amanida amb un derrotisme descarnat; el poeta agosarat que evocava llocs comuns –hospitals, pubs, fires, platges– i vides

ordinàries amb un to rondinaire, planer, corrosiu, però també tendre i compassiu. Però sobretot amb una veu sense parió.

La seva obra tot i que relativament breu va ser tan punyent que aconseguí cridar l'atenció, confondre i fascinar gent que no solia llegir poesia. Perquè els versos de Larkin ajudaven els lectors a suportar la vida però també a fruitar-ne. Amb tossuderia i a contracorrent va encaterinar una il·lustrada classe mitjana que veia amb impotència i perplexitat la degeneració d'una Anglaterra que havia deixat de ser metròpoli i anava perdent els seus senyals d'identitat –o que així ho creia. Uns lectors que, en agraïment o només astorats, es deixaven fuetejar a causa de la seva hipocresia i mediocritat. “Això és el que us mereixeu” venia a dir-los el poeta.

Larkin també els deia coses tan senzilles, entenedores i tanmateix insòlites –sense metàfores ni insinuacions– com ara que l'amor es marcirà, que les oportunitats passen de llarg, que la barroeria s'imposarà, que la mort arribarà inevitablement..., i ho feia amb versos, un instrument que la gent no relacionava amb aquesta mena d'afirmacions. I, a més, d'una manera inconfusible: trista, freda, crua, tendra, falsament cànida, àcida i burleta però que tenia l'estranya virtut de semblar a la vegada consoladora i honesta.

En el seu paisatge mental, eminentment urbà, l'anglicitat sempre és a punt de difuminar-se i a l'enyor d'una visió genuïnament britànica del món hi afegeix la idealització del seu Wessex hardyà particular on fins i tot la civilització corre el perill de perdre's a causa de la barroeria, la incultura i el mal gust. Una destrucció i un no-res que –segons va repetint potser per invocar-ne la salvació, elegíacament– per sort ell ja no veurà.

Aquest discurs sol jugar amb oposicions de conceptes incompatibles –el jo i el nosaltres, el passat i el present (el futur no cal: sempre serà pitjor), homes i dones, amor i sexe, ciutat i camp, soledat i companyia– que permeten un diàleg d'una indiscutible elegància formal, d'un fraseig impecable, gairebé jazzístic, i d'una austeritat en l'expressió que afua encara més la ploma, el punyal.

Però aquesta mena de nihilisme larkinià que funciona per amuntegament no pot desenganxar-se de l'amor per les coses petites, de l'acceptació de la trivialitat de tot plegat, de l'afecte al seu món particular de llibres, jazz, alcohol i amigues, Hull. I acaba parlant, com tots els grans escriptors, a partir del seu món minúscul, de les coses profundes i veritables que conformen l'experiència humana.

Que era introvertit i esquerp i tímid i misantrop i cínic i conservador, casolà, mordaç i carregat de prejudicis? Certament. O ja li estava bé aquest paper encara que, si ens hi fixem, entre el personatge i la seva obra hi ha capes d'ironia, provocació, enyorança i humor. Potser una de les més notòries paradoxes de tot plegat és que un suposat antiliberal com Larkin, un solitari descregut i escèptic, acabés donant forma a una obra lírica tan desimbolta, tan exògena però a la vegada tan arrelada a la tradició de què prové, fins al punt que la duu força més enllà del que sembla al primer cop d'ull. Ell que desdenya la fama i tem la mort s'alça des d'una vida i un ofici quotidians i ordinaris; constata qui és, com i en quin coi de país viu, què li agrada –i sobretot què li desagrada– i afirma sense embuts què pensa i en què creu. Però amb aquestes premisses escapa de si mateix, s'interroga, se'n desdiu, se'n fot, dubta de les certeses que duu enganxades com crostes i s'eleva fins a il·luminar amb la seva brillant escriptura i des d'una nova perspectiva aspectes coneguts però fins aleshores invisibles els quals dota de claror enmig de la tenebra de la vida quotidiana.

I, mitjançant aquest procés, arriba als cims de la veritable poesia. Perquè Philip Larkin és un poeta que, com molt agudament ha observat Andrew Motion –el seu principal biògraf i Poet Laureate fins al 2009–, sol començar els seus poemes en el viciat, decebedor, unipersonal planeta de Larkinland i acabar-los en un llunyà i desconegut enlloc: un indret il·luminat per llums simbòliques i també inconegudes que deixen entreveure un món d'alliberament, esperança i compassió. En el fons, de bellesa i veritat. El seu lirisme el transcendeix i el duu a la salvació. Nosaltres, llegint-lo o contemplant-lo a través d'aquests finestrals de vidres fulgents, també ho intentarem.

Marcel Riera

